

A 2005-ÖS ÉRETTSÉGI REFORM

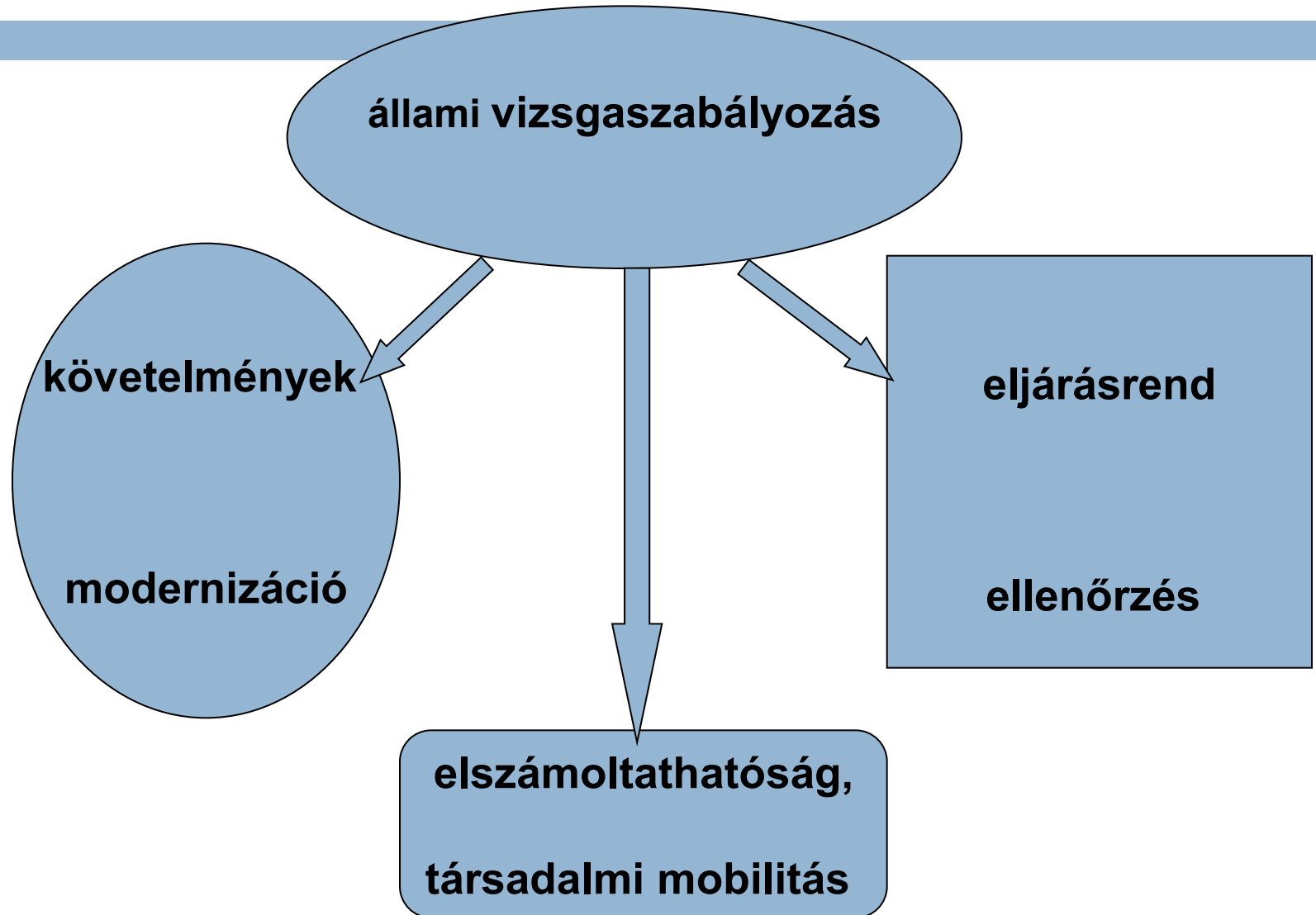
Tartalom

- Előzmények, célok
- Fejlesztési stratégia és fejlesztési keret

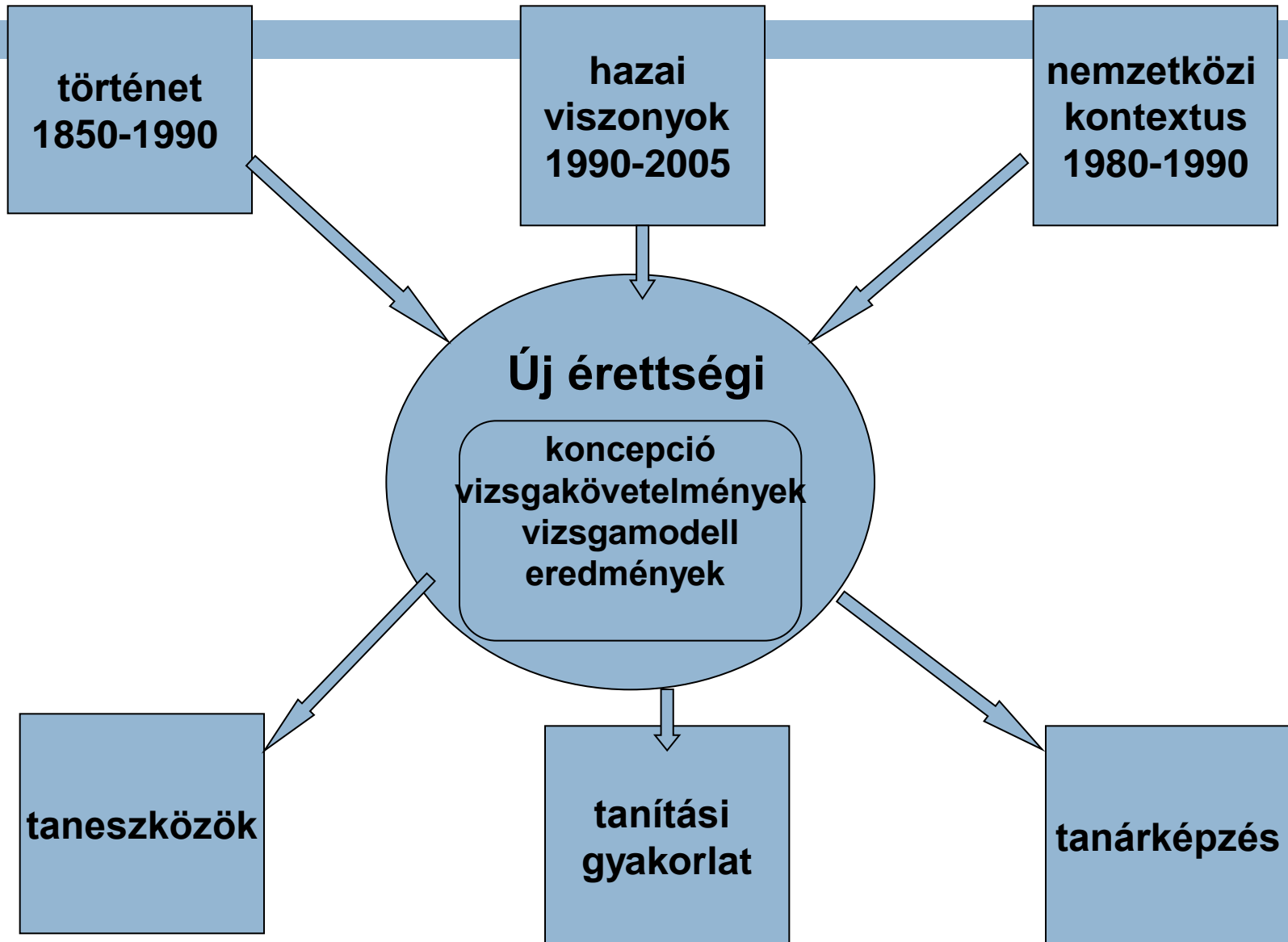
Az érettségi reform előzményei

- 1995-ös NAT elfogadása (1-10. évfolyamig szabályoz, alapvizsga koncepció);
- Az állami vizsgaszabályozási forma, mint kimeneti követelmény megjelenése;
- A felsőoktatási felvételi rendszer átalakulása;
- Középiskoláztatás iránti társadalmi igény, módosulása;
- Megváltozott munkaerőpiaci elvárások;
- Tartalmi és módszertani szemléletváltás igénye.

A fejlesztés koncepciója

A 2005-ös érettségi fejlesztés területei

Történeti előzmények 1850-1990

- Megállapítások pl.
 - ▣ Az állam szabályzó funkciói, módszerei a vizsga társadalmi mobilitásban betöltött státuszával együtt, ciklikusan változtak.
 - ▣ A tanítás visszatérő kérdései:
 - a változó nézőpontok (nemzeti elkötelezettség, internacionalizmus stb.);
 - a tartalmak szelekciós szempontjai (a magyar és az egyetemes történelem, a politika- és társadalomtörténet arányai stb.);
 - a tanítási gyakorlatot befolyásoló módszertani alternatívák (előadás, munkáltatás stb.).

Nemzetközi kontextus 1980-1990

□ Megállapítások

- Az 1980-as évektől kezdődően Nyugat-Európa számos országában a tanulás-tanítás tartalmait illetően új felismerések születtek (pl. a tanítás tartalmának másodlagossága)
- A tanulói teljesítmények értékelése terén újszerű szemléletmód alakult ki (pl. alkalmazott tudás, tesztelmélet)
- A tanórai feldolgozások módszereiben is jelentős változások történtek (pl. tanulói tevékenységek felértékelődése, új ismeretszerzési formák és tanulás szervezési módok)

Hazai viszonyok 1990-2005

- Az iskolafenntartás decentralizációja, a keretjellegű Nat, a helyi tantervi döntések mozgásterének növelése a központi értékelési funkció megerősítését kívánja meg
- A kimenet (vizsga) tud érdemi változást hozni az oktatáspolitikai célok megvalósításában
- A '90-es évek első felének reformláza után a tanárság elfordult a változásoktól:
 - nem érezte szükségességét a tartalmi modernizációnak,
 - a pedagógusok elbizonytalanodtak.
- Mindez azt is eredményezte, hogy az érettségi reformjával kapcsolatban a pedagógus szakma csak kisebb része nyilvánított véleményt, a többség néma szemlélőként figyelte a különböző változatokat és elképzeléseket.

Az érettségi reform általános céljai

- a tudás értelmezésében bekövetkezett változások érvényesítése,
- a középfokú oktatás expanziójából adódó problémák kezelése,
- a nemzetközi vizsgáztatási trendek és mérési eredmények hazai alkalmazásának elősegítése,
- a középiskolai általános képzés megerősítése,
- a felvételi vizsga szerepének csökkentése,
- a különböző képzési célú intézmények követelményeinek (gimnázium, szakközépiskola, nappali és felnőttoktatás) egymáshoz közelítése,
- az iskolák eredményei közötti összemérhetőség érvényesülése

Az érettségi reform konkrét céljai

- az alkalmazott tudás mérése,
- a kulcskompetenciák szerepének hangsúlyozása (nyelvi kultúra, kommunikáció, értő olvasás, érvelés, szövegalkotás, információk kezelése, probléma-felismerés, probléma-megoldó gondolkodás, logikai kapcsolatok felismerése, modellalkotás, önkifejező képesség),
- korszerű műveltség közvetítése
- a középiskolai tanítás eredményességének növelése
- a felnőtt (LLL) szerepre való felkészítés

Az új érettségi vizsga sajátosságai

- A követelményrendszer nem tanterv!
- Nem a tanulási folyamatra, hanem a vizsgai teljesítményekre koncentrál.
- A vizsgarendszer visszahat a tanítási/tanulási folyamatra.
- Meghatározó szerepet kaptak a képességjellegű követelmények (kompetenciák).
- Új tartalmi, módszertani és szervezési elemek.
- Megfogalmazódtak a differenciált vizsgaszintek általános kritériumai.
- Középszint, emelt szint

Mit mér az új érettségi pl. történelemből?

- A vizsgázó
 - ▣ rendelkezik-e a történeti gondolkodás kialakulásához szükséges alapokkal
 - ▣ birtokában van-e az alapvető történelmi tényeknek
 - ▣ tudja-e használni a történelmi fogalmakat, a szaknyelvet
 - ▣ képes-e ismereteit szóban és írásban előadni
 - ▣ elsajátította-e azokat a képességeket és ismereteket, amelyekkel a történelmi eseményeket és jelenségeket értelmezni tudja
 - ▣ képes-e a történelmi forrásokat – legyenek akár eredeti, akár a múlttól szóló feldolgozások – elemezni és értelmezni; a múlt emberének életét reálisan elképzelni
 - ▣ tudja-e értelmezni a jelenkor társadalmi jelenségeit
 - ▣ képes-e az érvekkel alátámasztott, árnyalt és tényszerű történelmi értékeléseket előnyben részesíteni a leegyszerűsítő véleményekkel szemben

A kétszintűség problematikája

- a két szint elkülönítése csak hipotetikusán történt meg
- a nemzetközi gyakorlat egészen mást ért kétszintű vizsga alatt
- az elnevezés azt a közvélekedést erősíti, hogy a reform egyetlen és kizárólagos célja a felsőoktatási felvételi kiiktatása volt
- pedig a tartalmi és módszertani szemléletváltásra) gyakorolt hatása lényegesen jelentősebbnek tűnik.

A vizsga koncepciója

- Nagyobb hangsúllyal kell az új követelményekben megjeleníteni az ún. kompetenciáknak, képességjellegű követelményeket.
- A oktatási céljait illetően helyreálljon az ismeretátadás, a képességfejlesztés és a normaközvetítés „hármásának” belső egyensúlya.
- Az új érettségi vizsgának értékelési szempontból meghatározó eleme az összemérhetőségre való törekvés.
- A vizsgadokumentumok rögzítik a vizsgán elvárt teljesítményeket, a vizsga menetének alapvető elemeit, valamint a javítás és értékelés meghatározó szempontjait.

Kétszintű követelmények

- középszinten a mai társadalomban tájékozódni tudó ember történelmi ismereteit, és képességeit kell megkövetelni,
 - ▣ egyszerűbb ismeretszerzési eljárásokat, kifejezőképességet, a rendszerezés és alkalmazás alapvető formáit, meglétét igényli.
- emelt szinten elsősorban a felsőoktatásban tanuló diákok felkészítése történik
 - ▣ bonyolultabb ismeretszerzési és kifejezőképességet, összetettebb rendszerezési, alkalmazási, összehasonlítási és elemzési szempontok alkalmazását, valamint magasabb fokú gondolkodási műveleteket, önállóbb ítéletalkotási készségeket, követeli meg.

Írásbeli és szóbeli vizsga

- A vizsgareform meghatározó eleme az írásbeli vizsgarész megerősítése
 - ▣ melyet a vizsgateljesítmények összemérhetősége,
 - ▣ a vizsga követelményeinek és a vizsga feltételeinek egységesítése, indokoltak

Írásbeli vizsga

- feladatai nem egyszerűen a megtanultak visszaadását, hanem a tanultak új helyzetekben történő alkalmazását várják el.
- az írásbeli feladatok általában magukba foglalnak valamilyen ismeretforrást,
 - ▣ melyek vagy tartalmazzák a megoldáshoz szükséges információkat,
 - ▣ vagy segítenek előhívni azokat az ismeretelemeket, amelyekkel a feladat sikerrel megoldható.
- megjelennek a vizsgán azok a segédeszközök, ismeretforrások (pl. térkép, helyesírási tanácsadó szótár, segédletek), amelyeket a szaktanárok, illetve a diákok a mindennapi munkában gyakorta használnak

Az írásbeli feladatlap

- Központilag készül mindkét vizsgaszinten.
- A feladatlap értékelését a javítási útmutató határozza meg.
- Általában két részből áll:
 1. Egyszerű, rövid választ igénylő feladatokból.
 2. Szöveges (kifejtendő) feladatokból, amelyek
 - problémamegoldó
 - elemző.
- Választhatóság

A szóbeli vizsga

- A vizsgaforma elsődleges célja
 - ▣ hogy a diákok bemutassák, hogy szóbeli kifejezőképességük milyen színvonalon áll,
 - ▣ a tételben meghatározott problémát összefüggéseiben bemutatni, elemezni és értelmezni

A szóbeli tételek összeállítása

- Középszinten a tanuló szaktanára állítja össze a szóbeli vizsga tételeit
 - ▣ Ő javítja és értékeli a vizsgázók írásbeli munkáját, és minősíti a szóbeli feleletet.
- Emelt szinten a vizsgaközpont által felkért – a tanuló iskolájától – független (külső) szakértők (felkészített szaktanárok) határozzák meg a szóbeli vizsga konkrét tételeit, javítják az írásbeli dolgozatokat és értékelik a szóbeli vizsgát.

A vizsga értékelése

- Mérhető kritériumokkal fejezi ki az elvárható tudás minőségét és mennyiségét, biztosítva ezzel a teljesítmények méltányos és az eddigieknél objektívebb és megbízhatóbb értékelését.
- A vizsgafeladatok részletes javítási útmutatóval készülnek, így lehetővé válik az is, hogy a vizsgákon jelenleg alkalmazott ún. globális értékelési gyakorlatot fölváltsa a kompetenciák szerinti, ún. analitikus értékelés

Pedagógiai praxis

- fokozódott a szaktanárok érdeklődése az ún. szakmódszertani problémák iránt;
- bővült és színesedett a szaktanári repertoár (interaktív és reflektív, a kooperativitásra is törekvő feldolgozási módok);
- előtérbe kerültek az értelmezést, és a tudás alkalmazását segítő feladattípusok;
- nőtt a digitális eszközök alkalmazási területe.

Módszertani változások

- A szaktanároknak kiegészíteni szükséges eddigi *értékelési gyakorlatukat,*
- A vizsgakövetelmények koncepciója nem csak lehetőséget biztosít, de el is várja a *szaktanári módszerek változatos alkalmazását,* a feldolgozandó tananyag mindenkori adaptálását, súlyozását, ha szükséges szelektálását, illetve az egyes kiválasztott témákban való elmélyülést, valamint a tanulók felkészültségi és felkészítési szintjéhez igazodó, differenciált feladatkijelölési és értékelési módszerek gyakorlati alkalmazását.

A vizsgaeredmények tapasztalatai

- Megállapítja, hogy az írásbeli vizsgarész bevezetése a kockázatok ellenére sikeresnek ítéelhető. A vizsgateljesítmények eloszlása megbízhatóbban mutatja a tanulói teljesítményeket mint a szóbeli.
- Igazolja, hogy a középszinten elvárt teljesítmények a túl széles „feszítáv” és a szelektív iskolarendszer miatt az elit intézményekben diszfunkcionálisak.
- Feltárja, hogy a vizsgafejlesztők és az iskolai szaktanárok tudásfelfogása több ponton is eltér. (Pl. ismeretforrások alkalmazása.)
- Rögzíti, hogy az új vizsga eredményei és tapasztalatai feldolgozása folyamatos obszervációt igényelnek, a standardizációs elemeinek továbbfejlesztése érdekében.

A taneszközök

- jelentős hatást gyakorolt a hazai tankönyvpiacra.
- a taneszközök tanulásfelfogásában is kimutatható az a paradigmaváltás, amely a tanulás tanulására irányul, bár e területen az egymásra építkezés, a koherencia érvényesülése még nem teljes.